

MÖVZU 12

FH-ın nəticələrinin aradan qaldırılması

Ocaqov H.O.
Nağıyev N.T.
Muxtarov R.M

FH-ın nəticələrinin aradan qaldırılması

▲ FH-ın nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları

▲ Obyektlərin zədələnmə ocağı, dağılma dərəcəsi və xarakteri

▲ Bərpa işlərinin növləri, növbəliliyi, ardıcılığı və mərhələlərlə aparılması

▲ FH-ın nəticələrinin aradan qaldırılmasında cəlb edilən qüvvələr

▲ İcrası təxirə salınmaz işlər

FH-in nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları

Obyektlərin zədələnmə ocaqları - Obyektin zədələnmə ocağı hər hansı bir fəlakət (qəza, təbii fəlakət) zamanı üzərində binalar, xüsusi qurğular, mühəndis şəbəkələri və kommunikasiyaları, habelə avadanlıq və şəxsi heyətlə birlikdə zədələnməyə, dağıntıya və ya zəhərlənməyə məruz qalmış obyekt ərazisinə deyilir.

FH-ın nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları

Obyektlərdə 2 növ zədələnmə ocağı yarana bilər

Sadə (birnövlü) zədələnmə ocağı

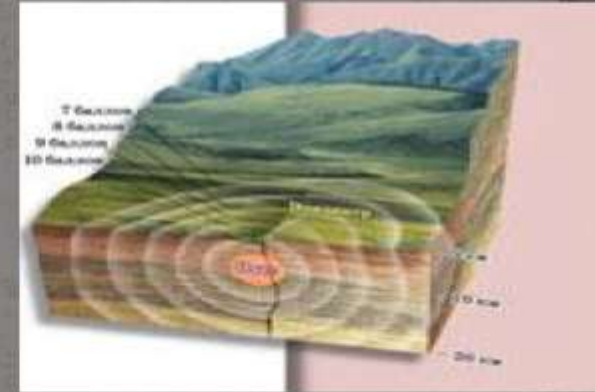
Bir zədələyici amilin nəticəsində əmələ gələn zədələnmə ocağı

Mürəkkəb zədələnmə ocağı

Bir neçə zədələyici amilin qarşılıqlı təsiri nəticəsində, yaranan zədələnmə ocağı

FH-in nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları

Zədələyici amillərin xarakterindən asılı olaraq zədələnmə ocağı müxtəlif formalı ola bilər, məsələn:
partlayış, zəlzələ nəticəsində - **dairəvi**;

qasırğa, fırtına, daşqın, sel, marxal və s. nəticəsində - **zolaq formasında**;

yanğın, sürüşmə, sunami tipli külək zamanı - **qeyri-müəyyən** formada ola bilər

nəzəri əsasları

Qurğunun bütövlükdə dağılması dərəcəsi zədələnmələrin ümumi nəticəsi ilə xarakterizə olunur. Qurğularda ən güclü dağıntılar partlayış, yanğın və s. kimi istehsalat qəzaları nəticəsində və ya zəlzələ, qasırğa və digər təbii fəlakətlər zamanı baş verir.

Obyektin qurğularında, məsələn, partlayış, zəlzələ, qasırğa və yanğınlar zamanı baş verən dağıntıları şərti olaraq dörd növə: **tam, güclü, orta dərəcəli və zəif dağıntı dərəcələrinə (A, V, S, D dərəcələrinə)** ayırmaq mümkündür.

Yaşayış evləri və sənaye binaları üçün bəzən dağıntılar üzrə əlavə bir dərəcə - yüngül zədələnmə - E növü də müəyyən edilir. Yaşayış evlərinin və sənaye binalarının zəif zədələnməsi xeyli dərəcədə küləyin şiddətindən və istiqamətindən asılı olur.

FH-n nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri

əsasları

Tam dağıntılar zamanı bina və qurğular tamamilə dağılıb tökülür (yanır). Yalnız özüllər və möhkəm zirzəmi otaqlar qismən salamat qala bilər. Mühəndis şəbəkələri basılıb əzilir və ya partlayır. Belə obyektlərin bərpası, adətən mümkün və ya məqsədəuyğun deyil.

Güclü dağıntılar zamanı qurğuların ancaq bəzi hissələri - aşağı mərtəbələrin divarları, dəmir beton karkasların ünsürləri, yeraltı otaqlar salamat qalır.

Mühəndis şəbəkələri ayrı-ayrı sahələrdə qırılır və ya deformasiyaya uğrayır. Belə bina və qurğuların bərpa edilməsi onların ayrı-ayrı konstruksiyalarının salamat qalmış materiallarından istifadə

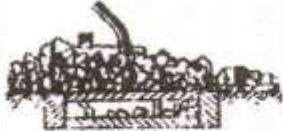
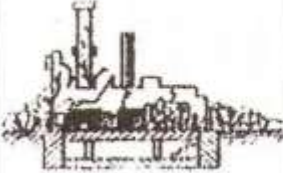

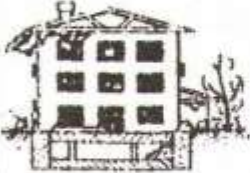
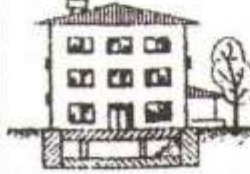
olunmaqla ancaq yenidən quraşdırma
qaydası ilə mümkündür.

FH-in nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları

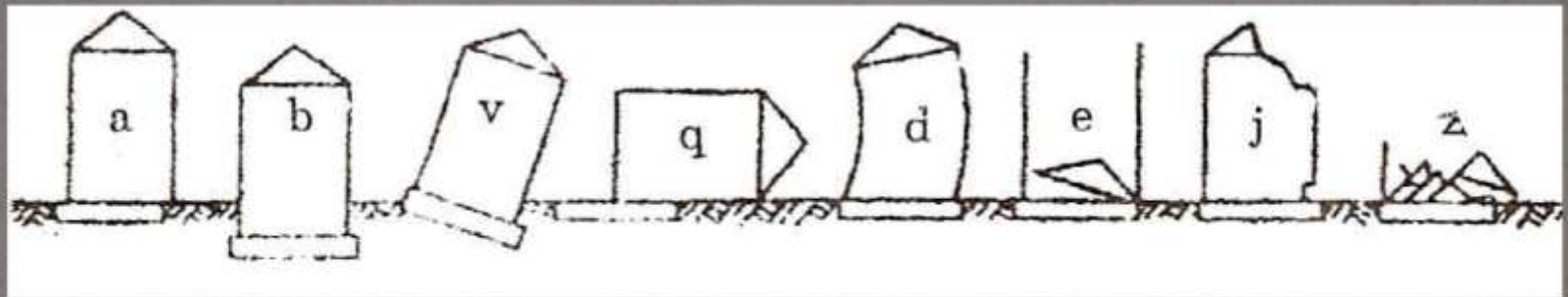
Orta dərəcəli dağıntılar zamanı binaların qəfəsləri və qurğuların digər möhkəm konstruksiyaları (əsas divarlar, dəmir-beton örtüklər və s.) sağlamat qalır. Bəzi yerlərdə mühəndis şəbəkələrinin birləşmələri pozulur. Xeyli bərpaetmə işləri tələb olunur.

Zəif dağıntılara bina və qurğuların ikinci-dərəcəli ünsürlərində - damlarda, yardımçı yüngül tikililərdə, pəncərə və qapı çərçivələrində, şüşəbəndlərdə baş verən xırda deformasiyalara aid edilir. Binaların daxilində divarların suvağı, arakəsmələr, qapı çərçəvələr, zədələnir.

№ №	Zədələnmiş qurğunun xarici Görünüşü	Dağıntı dərəcələrinin adları	Zədələyici amillər				
			Zəlzələnin gücü, bal	Bal	km/s	M/san	Partlayıcının izafi təzyiqi ΔR_0 kPa
1	2	3	4	5	6	7	8
I		Tam dağıntı (A)	11-12	17	1194-dən çox	331,8-dən çox	50-dən artıq
II		Güclü dağıntı (V)	9-10	16-17	192,6-210,96	53,5-58,6	50-30
III		Orta dağıntı (S)	7-8	14-15	157,68-174,9	43,8-48,6	30-20
IV		Zəif dağıntı (D)	5-6	12-13	122,28-144,6	32,7-30,2	20-10
V		Yüngül dağıntı (E)	4-5	9-11	79,41-109,8	20,8-28,5	10-dan az

FH-in nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları

Dağıntıların xarakteri. Həcmli qurğuların dağıntı və zədələnmələrini səkkiz əsas növə ayırmaq mümkündür ki, bunlar da öz növbəsində iki qrup təşkil edir:

Qurğuların bütövlüklə zədələnməsi və onların vəziyyətini - bünövrəyə və ya onun oturduğu əsasa nisbətən dəyişməsi:

a) yerdəyişmə; b) çökmə; v) əyilmə; q) aşma;

2. Qurğunun ayrı-ayrı konstruksiyalarının və ya onların ünsürlərinin zədələnməsi:

d) deformasiya; e) uçulma; j) zədələnmə; z) dağılma.

FH-in nəticələrinin aradan qaldırılmasının nəzəri əsasları

Obyektin zədələnməsinin dərəcəsi partlayışın, qasırğanın, gücündən; zəlzələnin və ya partlayışın növündən (yeraltı, sualtı); zəlzələnin epimərkəzindən obyektədək olan məsafədən; obyekt qurğularının texniki xarakteristikasından - konstruksiyasından, möhkəmliyindən; ölçülərindən və formasından; küləyin təsirinə dayanıqlılığından; obyektin planlaşdırılmasından, tikintinin xarakterindən; ərazinin landşaftından; meteoroloji şəraitdən və s.

Bərpa işlərinin növləri

Qəza və təbii fəlakət nəticələrinin aradan qaldırılması dövründə yaranan şəraitdən, obyektlərdən istifadə olunması müddətindən, dağıntıların xarakterindən və həcmindən, ilin fəslindən və havanın proqnozundan, eləcə də bərpa işlərinin yerinə yetirilməsi üçün ayrılmış qüvvə, vasitə və vaxtdan asılı olaraq, *bərpa işlərinin üç növü* olur:

Qısamüddətli

Müvəqqəti

Əsaslı

Bərpa işlərinin növləri

Qısamüddətli bərpa müvəqqəti bərpanın bir növü hesab edilir; bu, müvəqqəti bərpadan əvvəl, davam etməkdə olan təbii fəlakət şəraitində yerinə yetirilən və müvəqqəti bərpaya nisbətən texniki cəhətdən kənar təmin olunan bərpa növüdür. Təbii fəlakətlərlə təcili mübarizə şəraitində adətən, əsaslı bərpa işləri aparılmır. Əsaslı bərpa ancaq təbii fəlakətin təsiri qurtarandan sonra onun nəticələri aradan qaldırılarkən yerinə yetirilir. Bərpanın növü yuxarı təşkilatın, nazirliyin, baş idarənin, ərazi orqanlarının qərarı ilə müəyyən edilir.

Bərpa işlərinin növləri

Dağılmış obyektin *daimi və ya müvəqqəti bərpası* isə zədələnmiş qurğuları qismən (və bəzi sadələşdirmə yolu ilə) bərpa edərək obyektin xeyli bir müddət fəaliyyət göstərməsinə nail olmaq üçün aparılır. Məsələn, binanın ancaq bir neçə mərtəbəsinin bərpa olunması, yaxud deformasiyaya uğramış yol örtüyünün bütünlüklə deyil, bəzi sahələrinin qaydaya salınması bu qabildəndir.

Belə işlər müvəqqəti konstruksiyalardan və əvvəlcədən hazırlanan materiallardan istifadə edilərək yerinə yetirilir. Belə hallarda bərpa edilmiş obyektlərin fəaliyyət müddəti istifadə edilən materiallardan asılı olur və bir neçə ay təşkil edə bilər.

Belə hallarda bərpa edilmiş obyektlərin fəaliyyət müddəti istifadə edilən materiallardan asılı olur və bir neçə ay təşkil edə bilər.

Obyektlərin *əsaslı bərpası* onların daimi istismarını təmin etmək üçün yerinə yetirilir. Bu zaman qurğunun qısa müddətdə mənəvi cəhətdən köhnəlməsinin qarşısını almaq məqsədilə qurğuları yenidən qururlar (modernləşdirirlər). Dağıdılmış nadir və tarix əhəmiyyətli obyektlər lazımi hallarda restavrasiya edilib əvvəlki şəklinə salınır.

İşlərin icrasında zavodlarda hazırlanan yığma konstruksiyalardan istifadə olunur. İşlərin icrası aylarla

davam edir. Bərpa edilmiş obyekt on illərlə istismar üçün nəzərdə tutulur.

Əsaslı bərpa – sənaye qəzaları və təbii fəlakət nəticələrinin tamamilə aradan qaldırılması prosesində qurğuların bərpa edilməsinin əsas növüdür.

Obyektin bərpa edildiyi şərait	Obyektin istifadə olunmasının təxmini müddəti	İşə hazırlanma şərtləri		Mühəndis işlərinin növü və texniki möhkəmliyi			
		Obyektin işə hazırlanma sının təxmini müddəti	Hazırlanan qurğular kompleksi Hazırlanan qurğular kompleksi	Dağıdılmış qurğular əvəzinə yenilərini tikərkən		Dağıdılmış qurğuları bərpa edərkən	
				Yeni tikilən qurğunun tipi	İşlərin müvafiq növü	Bərpanın növü	Mühəndis kəşfiyyatının növü
Təbii fəlakət	Bir neçə sutka	Bir neçə saatdan bir neçə sutkayadək	1-ci növbədə	Səyyar vasitələrin tadbiri ilə müvəqqəti	Qısa layihə ilə sadə axtarış	Qısa müddətli bərpa	Bərpa işlərinin planını tərtib etməklə təcili mühəndis kəşfiyyatı
Təbii fəlakətdən bilavasitə sonra	Bir neçə həftədən bir neçə ayadək (hava şəraitindən asılı olmayaraq)	Bir neçə gündən bir neçə həftəyədək	1-ci və 2-ci növbədə	Müvəqqəti yığma-sökmə konstruksiyalar tətbiq etməklə müvəqqəti	Texniki layihə hazırlamaqla müfəssəl axtarış	Müvəqqəti bərpa	Bərpa işlərinin texniki layihəsini tərtib etməklə ətraflı mühəndis kəşfiyyatı
Təbii fəlakətdən sonra (nazirlik və idarənin planı üzrə)	Daimi	Normativə uyğun (bir neçə ay)	Bütün kompleks	Daimi (əsaslı)	İş çertyojları hazırlamaqla müfəssəl axtarış	Əsaslı bərpa	Çertyojlar tərtib etməklə ətraflı mühəndis kəşfiyyatı

FH nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə işlərin növbəliyi, ardıcılığı və mərhələlərlə aparılması

Sülh və müharibə dövrlərindəki fəvqəladə hallarda istehsalat qəzalarının, təbii fəlakətlərin, habelə müasir qırğın silahları işlədilməsinin nəticələrini aradan qaldırmaq üzrə işləri təşkil etmək tələb olunur.

Hər bir konkret halda görülməli xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin həcmi və növü bu dağıntı (zədələnmə)

ocağını törədən fəlakətin xarakterindən asılı olur. Nüvə zədələnməsi ocağında və zəlzələ rayonlarında daha çətin və ağır işləri icra etmək lazım gələ bilər.

Bu işlərin ehtimal olunan həcmi müəyyənləşdirmək üçün zərbə dalğasının ön xəttindəki izafi təzyiqin kəmiyyətinə görə nüvə zədələnməsi ocağını, yəni izafi təzyiq 0.1 kqq/sm^2 -dən artıq olan sahələri şərti olaraq dörd zonaya ayırırlar. Bunlar *tam, güclü, orta dərəcəli* və *zəif* dağıntı zonalarıdır. Zəlzələ nəticəsində yaranan dağıntı ocaqlarını da buradakı bina və qurğuların zədələnməsinin xarakterinə görə nüvə zədələnməsi ocağı ilə müqayisə etmək mümkündür. Fərq yalnız ondan ibarətdir ki, bu zaman əsas meyar olaraq zərbə dalğasının yaratdığı izafi təzyiq deyil, zəlzələnin balla maksimal fəallığı götürülür.

Ocaqov H.O.
Nağıyev N.T.
Muxtarov R.M

Zəlzələnin məhvedici nəticələri nüvə partlayışının zərbə dalğasında olduğu kimidir. Bununla belə, onların arasında fərqlər də var. Zəlzələ zamanı işıq şüalanması, nüfuzedici radiasiya, ərazinin radioaktiv zəhərlənməsi və elektromaqnit impulsu mövcud olmur; uçulan binaların qırıntılarını kənara atan qüvvə meydana çıxmır, bu səbəbdən belə binalardan bir qədər uzaqda açıq sahələrdəki adamlar zədələnmələrə məruz qalmırlar. Zəlzələ yerində dağıdılan tikililərin hissələri kənara atılmadan aşağı çöküb qalaqlanır, nəticədə onların sahəsi nüvə zədələnmə ocağındakına nisbətən az olur. Bu zaman adətən küçələrin orta hissəsi uçqun qalaqları ilə tutulmur. Burada nəqliyyat vasitələri, xilasetmə işlərinə cəlb edilən digər texnika hərəkət edə bilər.

Aydındır ki, bütün bu oxşarlıq və fərqlər zədələnmə ocaqlarında aparılan xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin nəinki növlərini, həcmi və ardıcılığını, eləcə də ümumiyyətlə onların təşkili və icrası qaydalarını da xeyli dərəcədə müəyyən edəcəkdir.

Fövqəladə hadisə nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə işlər - mərhələli üzrə, müəyyən ardıcılıqla və mümkün qədər qısa müddətdə yerinə yetirilir.

1. **Birinci** mərhələdə aşağıdakı məsələlər həll edilir:
 1. Əhalinin dərhal mühafizəsi;
 2. Fövqəladə hadisə nəticələrinin genişlənməsinin qarşısını almaq və ya onun təsirini azaltmaq;
 3. Xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin (X və DTI) yerinə yetirilməsinə hazırlıq.

3. Xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin (X və DTİ) yerinə yetirilməsinə hazırlıq.

1. Əhalinin dərhal mühafizə edilməsi

**Təhlükə barədə
xəbərdarlıq**

**Mühafizə
vasitələrindən
istifadə edilməsi**

**Mühafizə
rejimlərinə riayət
olunması**

**Təhlükəli
zonadan
köçürülmə**

**Tibbi-profilaktika
vasitələrinin işlədilməsi
və xəsarət almış şəxslərə
hər cür yardımın
göstərilməsi**

2. Fövqəladə hadisə nəticələrinin genişlənməsinin qarşısını almaq və ya onun təsirini azaltmaq

Qəzanın məhdudlaşdırılması

Texnoloji prosesin müvəqqəti dayandırılması və ya dəyişdirilməsi

Yanğınların qarşısının alınması və söndürülməsi

3. Xilasetmə və digər təxirəsalınmaz işlərin (X və DTİ) yerinə yetirilməsinə hazırlıq

**İdarəetmə
orqanlarının,
qüvvə və
vəsaitlərin
hazır
vəziyyətə
gətirilməsi**

**Zədələnmə
ocaxlarında
kəşfiyyatın
aparılması**

**Yaranmış
şəraitin
qiymətləndiril
məsi.**

İkinci mərhələdə aşağıdakı məsələlər həll edilir:

1.Fövqəladə hadisə nəticələrinin aradan qaldırılması

2.Fövqəladə hadisə nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə birinci mərhələdə başlanmış işlərin icrasının davam etdirilməsi.

BEH mərkəzlərinin aradan qaldırılması üzrə işlərin müvəffəqiyyəti, ardıcillığı və mərhələlərlə aparılması

X və DTİ fasiləsiz olaraq gecə və gündüz, güclü və kütləvi dağıntılar, yanğınlar, atmosferin, ərazinin zəhərlənməsi, insanların məhv olması şəraitində belə əzmlə icra edilməlidir. Bu işlərin müvəffəqiyyəti təcrübədən və belə şəraitdə mürəkkəb məqsədəuyğun qərarlar qəbul etmək bacarığından asılı olacaqdır.

Üçüncü mərhələdə aşağıdakı məsələlər həll edilir:

Zərər çəkmiş rayonlarda əhalinin normal həyat fəaliyyətinin təmin edilməsi

Köçürülmüş əhalinin öz yerlərinə qaytarılması

Təsərrüfat obyektlərinin fəaliyyətinin bərpa edilməsi

Zərər çəkmiş rayonlarda əhalinin normal həyat fəaliyyətinin təmin edilməsi; bu məqsədlə:

Yaşayış evlərinin bərpası və ya bu məqsədlə müvəqqəti binaların tikilməsi

Enerji, qaz, su təchizatının, kommunal xidmət obyektlərinin, rabitə xətlərinin bərpa edilməsi

Zədələnmə ocağının sanitariya tənzimlənməsi

Əhaliyə yardım göstərilməsi, adamların ərzaq məhsulları, gündəlik tələbat əşyaları ilə təmin edilməsi

növbəliyi, ardıcılığı və mərhələlərlə aparılması

Bu tədbirlərin icrası üzrə görüləcək işlərin həcmi və xarakteri fəvqəladə hadisənin növündən, miqyasından və vaxtından asılı olacaqdır.

Fəvqəladə hadisələr nəticəsində müxtəlif zədələnmə ocaqları yaranır. X və DTİ zədələnmə ocaqlarında qalan insanları xilas etmək, zədələnmiş adamlara yardım göstərmək, qəzaları məhdudlaşdırmaq və sonrakı bərpa işlərinin aparılmasına şərait yaratmaq üçün yerinə yetirilir.

Zədələnmə ocaqlarında yerinə yetirilən işlər xilasetmə işlərindən və digər təxirəsalınmaz işlərdən ibarətdir.

Xilasetmə işləri zədələnmiş adamları axtarıb tapmaq, dağılmış mühafizə qurğularının, binaların uçqunları altından çıxarmaq, onlara ilk tibbi və həkim yardımını göstərmək, müalicə müəssisələrinə köçürmək və ya təhlükəsiz yerlərə çıxarmaq, habelə adamların sanitariya tənzimlənməsini, texnikanın zərərsizləşdirilməsi işlərini icra etmək məqsədilə yerinə yetirilir.

Xilasetmə işləri aşağıdakıları əhatə edir:

- Hərəkət marşrutlarında və iş sahələrində (obyektlərində) yanğınların məhdudlaşdırılması və söndürülməsi;
- zədələnmiş adamların axtarılması və onların uçqunlar altından, dağılan və yanan binalardan, qaz, su və tüstü ilə dolmuş otaqlardan çıxarılması;
- dolmuş aqılardan çıxarılması və zədələnmiş mühafizə qurğularının açılması və oradan adamların xilas edilməsi;
- uçqunlar altında qalmış və süzücü-ventilyasiya qurğusu zədələnmiş mühafizə qurğularına hava verilməsi;

- zədələnmiş mühafizə qurğularına hava verilməsi;
- zədələnmiş adamları ilk tibbi yardım və ilk həkim yardımını göstərilməsi və onların müalicələrinə köməkçilərinə köçürülməsi;
- əhəlinin təhlükəli sahələrdən təhlükəsiz rayonlara çıxarılması;
- əhəlinin, paltarların, sanitariya təmizlənməsi, nəqliyyatın, texnikanın, ərazinin, nəqliyyatın, mühafizə vasitələrinin, ərazinin və xammalının, suyun və qurğuların, suyun, habelə ərzaq mallarının və xammalının, suyun

və yemlərin
zərərsizləşdirilməsi.

Xilasetmə işlərinin müvəffəqiyyətini təmin edən əsas prinsiplər bunlardır:

xilasetmə işləri aparacaq qüvvə və vasitələrin sürətlə iş hazır vəziyyətə gətirilməsi

yaralıların xilas edilməsi işlərinə dərhal başlanması.

qüvvə və vasitələrdən ilk növbədə iş sahələrində yaralıların daha çox olduğu ehtimal edilən yerlərdə istifadə edilməsi

mexanizasiya və avtomatika vasitələrinin səmərəli tətbiq edilməsi və dəstələrdən onların ixtisası və təminatı üzrə istifadə olunması

xilasetmə işlərinin fasiləsiz surətdə aparılması, yaranmış şəraitlərdən asılı olaraq növbələr üzrə iş müddəti 2 saatdan 12 saatadək müəyyən edilir.

X və DTİ yerinə yetirilərkən bütün təhlükəsizlik tədbirlərinə riayət edilməsi.

Digər təxirəsalınmaz işlər - xilasetmə işlərinin aparılmasına şərait yaratmaq, eləcə də kommunal təsərrüfat, energetika, nəqliyyat və rabitə şəbəkələrində qəza nəticələrini məhdudlaşdırmaq və aradan qaldırmaqla obyektin fəaliyyətini təmin etmək məqsədilə yerinə yetirilir. Belə işlər aşağıdakılardan ibarətdir:

- I. uçqunlarla tutulmuş yerlərdə zəhərlənməyə (çirklənməyə) məruz qalmış sahələrdə nəqliyyat üçün yol salmaq və keçidlər düzəltmək;
- II. xilasetmə işlərinin icrasına imkan yaratmaq üçün qaz enerji, su təchizatı, kanalizasiya və d. şəbəkələrdə qəzaları məhdudlaşdırmaq;
- III. uçulub tökülmək qorxusu törədən və hərəkətə, işlərin aparılmasına mane olan konstruksiyaların bərkidilməsi və ya tamamilə dağıdılması;
- IV. xilasetmə işlərinin aparılmasını təmin etmək məqsədilə, zədələnmiş və ya dağıdılmış rabitə xətlərini, kommunal-enerji şəbəkələrini təmir və bərpa etmək;
- V. düşmənin ehtimal olunan təkrar zərbələrindən və ya təkrarən baş verə biləcək qəza və təbii fəlakətlərdən qorunmaq üçün zədələnmiş mühafizə qurğularını təmir və bərpa etmək.

V. düşmənin ehtimal olunan təkrar zərbələrindən və ya təkrarən baş verə biləcək qəza və təbii fəlakətlərdən qorunmaq üçün zədələnmiş mühafizə qurğularını təmir və bərpa etmək.

**İstehsalat qəzaları və təbii fəlakət nəticələrinin aradan qaldırılması
üzrə tədbirlər bu ardıcılıqla yerinə yetirilməlidir:**

**zədələnmələrə məruz qalan
rayonların, yaşayış məntəqələrinin və
təsərrüfat obyektlərinin, yol
şəbəkələrinin xəritə və təsvirlər üzrə
öyrənilməsi**

**obyektdən uçqun qalıqlarının, işə
mane olan yararsız texnikanın və s.
yığışdırılıb kənar edilməsi, su
basmış zirzəmilərin təmizlənməsi**

**zədələnmiş obyektin
aerofotoşəklinin çəkilməsi**

obyektin tam halda bərpa edilməsi

**mühəndis-xilasetmə və digər
təxirəsalınmaz işlər görülməsi tələb
olunan obyektə rekoqnosirovka
(mühəndis araşdırması) aparılması**

**mühəndis kəşfiyyatı, yaxud layihə axtarış
qrupu tərəfindən obyektin hərtərəfli
araşdırılması və bərpa işlərinin təşkili
üzrə sadələşdirilmiş sənədlər tərtib
edilməsi**

Fövqəladə hadisə nəticələrinin aradan qaldırılmasına cəlb edilən qüvvə və vasitələr

Qəzaların nəticələrini aradan qaldırmaq - müvafiq sənaye sahələrinin və ya ərazi (şəhər, qəsəbə) təşkilatlarının tabeliyindəki obyektlərdə olan xüsusi xidmətlərin və ayrı-ayrı mütəxəssislərin, xidmətlərin vəzifəsidir.

Müxtəlif təsərrüfat obyektlərində baş verən kiçik qəzalar və yanğınlar həmin obyektlərin müdiriyyəti tərəfindən öz qüvvələri ilə, eləcə də ərazi təşkilatlarındakı (xüsusi xidmətlərin) mütəxəssislərinin qüvvələri ilə aradan qaldırılır.

Güclü fəlakətlərə qarşı işlərə rəhbərlik etmək, eləcə də onların nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə təxirəsalınmaz tədbirlər görmək üçün respublikada Fövqəladə Hallar Nazirliyi yaradılmışdır. Bu nazirliyə zərər çəkmiş əhaliyə yardım göstərilməsi, dövlətin maddi sərvətlərinin və vətəndaşların əmlakının xilas edilməsinə yerli qüvvə və vasitələrin cəlb olunması sahəsində geniş səlahiyyətlər verilmişdir. Təbii fəlakətlərlə mübarizə tədbirlərində nəinki fəlakət baş vermiş ərazidəki iş qabiliyyətli əhali, həm də respublikanın digər rayonlarının əhalisi fəal iştirak etməlidir. Ocaqov H.O.

Nağıyev N.T.
Muxtarov R.M

qaldırılması üzrə vəzifələrin xüsusiyyətləri

Güclü istehsalat qəzaları və təbii fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə vəzifələr ancaq baş vermiş hadisə nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə passiv tədbirlərlə məhdudlaşmır, bu vəzifələr sırasına həmçinin həmin hadisələrlə fəal mübarizə tədbirləri: onların proqnozlaşdırılması, qarşısının alınması, bir sıra qəzaların hələ başlanğıc mərhələdə məhdudlaşdırılması (meşə yangınlarının söndürülməsi, daşqınlarla mübarizə, su bəndlərinin yarılmış yerlərinin bərkidilməsi, daşqın təhlükəsi zamanı əlavə

bəndlərdüzəldilməsi və s.) daxildir.

Buna müvafiq olaraq, fəlakətlərin (istehsalat qəzaları və kor-təbii hadisələrin) nəticələrinin aradan qaldırılması işləri altı qrup təşkilatı və mühəndis tədbirlərini əhatə edir.

I grup - Təbii fəlakətlərin proqnozlaşdırılması; bu qrupa hadisələrin qanuna uyğun təkrarına aid statik hesablamalar günəşin fəallaşması hadisəsinə dair kosmik (süni peyklərdən alınan) məlumatlar, meteoroloji, seysmik, vulkanik, bioloji və s. proqnozlar daxildir.

II grup – Gözlənilən təhlükə barədə əhalini xəbərdar etmək və məlumatlandırmaq da daxil olmaqla, təbii fəlakətlərə və qəzalara qarşı mübarizə, onların qarşısının alınması, nəticələrinin məhdudlaşdırılması, zədələnmələrin və itkilərin azaldılması tədbirlərindən ibarətdir.

III grup - Təbii fəlakət rayonlarında və istehsalat qəzaları ocaqlarında aparılan xilasetmə və digər təxirasalınmaz işlərdən ibarətdir.

Qəza və təbii fəlakət nəticələrinin aradan qaldırılması üzrə vəzifələrin xüsusiyyətləri

IV qrup – Zərər çəkmiş rayonların əhalisinə maddi yardım və digər növ yardım göstərilməsi daxildir.

V qrup - Müvəqqəti bərpa, sonra isə tam əsaslı bərpa tədbirləri; belə tədbirlər çox vaxt yaşayış məntəqələrinin, sənaye müəssisələrinin və digər təsərrüfat obyektlərin yenidən qurulması işləri ilə birgə aparılır.

VI qrup – Təsərrüfat obyektlərində işin dayanıqlılığını yüksəltmək üzrə yerinə yetirilən mühəndis-texniki tədbirlər daxildir.